

▲ Свічка пам'яті.

Словаччина – в першій десятці за обсягами допомоги Україні

Словаччина є стабільним партнером у допомозі нашим східним сусідам, заявляє Міністерство закордонних справ Словачької Республіки. Ми входимо до першої десятки країн, які надають допомогу постраждалим від війни в Україні на душу населення. Словаччина допомагає не лише у військовому плані, але й у гуманітарному секторі, який також є вагомою силою словачької допомоги.

Минулого року Словаччина надала Україні 9,3 мільйона євро гуманітарної допомоги. Однак, якщо ми хочемо поглянути на ці цифри в більш реалістичному масштабі, Словаччина вже передала 850 тонн гуманітарних матеріалів жертвам війни. 3 9 млн. євро 2,5 млн. євро – це також значний внесок, який ми передали нашим сусідам для надання допомоги Україні у зв'язку з підвищеною потребою в допомозі під час підготовки до зимового періоду.

Ми допомогли українцям пережити важку зиму

Міністерство інформує, що внесок Словаччини у допомогу українцям пережити зиму був значним. Крім того, протягом зими було надано додатково 677 000 євро допомоги, яка

включала гуманітарні матеріали у вигляді генераторів, обігрівачів та комплектів постільної білизни.

Словаччина також надає допомогу, яка не обмежується матеріальною допомогою. Ми підтримуємо Україну через міжнародні гуманітарні організації на суму до 1,6 мільйона євро. Ця допомога включає, наприклад, воду та засоби гігієни, енергетичну самодостатність, а також допомогу жінкам і дівчатам, які стали жертвами насильства під час війни.

У МЗС наголошують, що рішення про надання допомоги Україні є прагматичним рішенням з точки зору безпеки та економіки для Словаччини. «Мати Російську Федерацію в якості сусіда не тільки безпосередньо загрожувало б безпеці нашої країни. Це зробило б нас менш стабільною країною і завдало б шкоди нашій економіці», – попереджає міністерство. «Більшість міжнародної спільноти підтримує Україну. І це також тому, що наші цінності свободи і демократії, а також міжнародне право і Статут ООН стоять на боці України», – сказано в заяві міністерства.

–р- Джерело: МЗС СР.

Джо Байден у Києві: «Минув рік, а Київ стоїть, Україна стоїть, демократія теж»

20 лютого 2023 року в Київ приїхав президент США Джо Байден. Він зустрівся з президентом України Володимиром Зеленським. Вони обговорили подальшу підтримку США.

Також президенти провели спільну прес-конференцію.

З виступу Джо Байдена в Києві 20 лютого 2023 року:

Джо Байден згадав, як майже рік тому, коли російські літаки перетнули кордон України, він говорив з Володимиром Зеленським. Він розповів про вторгнення та про вибухи, які чуто у містах України. – Я спитав тоді, чим я можу допомогти, а ви відповіли: «Зібрати лідерів усього світу і попросити підтримати Україну», – каже Байден. Він говорить, що рік тому світ готувався до можливого падіння Києва.

– Минув рік, а Київ стоїть, Україна стоїть, демократія теж. Америка непорушно стоїть із вами, і весь світ вам допомагає, – підкреслив він. Це найбільша сухопутна війна у Європі за три чверті сторіччя, і ви перемагаєте.

Попри інші думки та прогнози, ви перемагаєте і продовжуєте це робити! З того моменту, коли я отримав розвідувальні повідомлення майже рік тому, зосереджували увагу на тому, як нам зібрати весь світ.

Як виконати обіцянку, яку я вам дав (Володимир Зеленському – ред.), зібрати весь світ на підтримку України? Як забезпечити ваш успіх? Як зробити, щоб весь світ відреагував?

Тоді народ Америки вирішив, що допомагатиме, що подібна агресія становить загрозу для всіх нас. Ми побудували коаліцію по різні боки Атлантичного та Тихого океану.

Понад 50 країн допомагають Україні захищатися, – веде далі президент США.

Він наголосив, що країни-партнери разом уже передали Україні 700 танків, тисячі бойових броньованих машин, артилерійських систем та боеприпасів, системи ППО тощо.

Я не кажу ще про ту військову допомогу на \$2,5 млрд від США, яка буде оголошена пізніше, – сказав Байден.

Він додав, що згодом цього тижня США оголосять про нові санкції проти Росії, а також виділять мільярди у вигляді прямої бюджетної допомоги, яку уряд може використати негайно, щоб задовольнити базові потреби громадян.

Байден розповідає, що Путін хотів, щоб Захід був розділений. Він розраховував, що Захід не зможе забезпечити єдність країн-членів НАТО та єдність країн у допомозі Україні. Він наголосив, що ось уже через рік ми маємо докази зворотного.

– Ви нагадуєте, що у свободи немає ціни! Вона – безцінна! За неї варто боротися стільки, скільки буде потрібно! Саме стільки ми залишатимемося з вами! – акцентував Байден.

«Вікна», 20.2.2023 р. Київ.

УКРАЇНА. РІК НЕЗЛАМНОСТІ В Пряшеві звучали слова підтримки українців і відбулись молитви за полеглих героїв

У першу річницю повномасштабного вторгнення Росії в Україну в Пряшеві 24 лютого 2023 року, як і у всій Словаччині та світі, відбулися акції на підтримку України та українців.

В Словачько-українському

На відеопроєкції присутні могли побачити і почути нові українські пісні, які виникли протягом 365 днів війни.

Тут же було запалено свічки в пам'ять тих захисників України, які загинули на полі бою.

і з вірою, що правда подолає зло. В храмі можна було оглянути фотографії світових агентцій про злочини російських агресорів в Україні.

Згадка про смутну річницю російського вторгнення в

▲ Панахиду перед хрестом-пам'ятником в аркалі православного храму служив митр. прот. Михайло Швайко.

▲ З духовним словом до українців у греко-католицькому храмі звернулись владика Петро Руснак та митр. прот. Ярослав Пасок.

культурно-інформаційному центрі в той день відбулось відкриття виставки «Непростимий злочин», яку відкрив голова Центральної ради Союзу русинів-українців СР Павло Богдан. На виставці

Згодом всі учасники зустрічі попрямували у Катедральний греко-католицький храм св. Івана Хрестителя, де відбулись молебень і панахида за жертвами війни. Символічно, що Чин молебня було

Україну завершилась панахидою біля хреста-пам'ятника жертвам голодомору в Україні, який знаходиться в аркалі катедрального храму Православної Церкви в Пряшеві. Панахиду відслужив о. митр.

▲ В художній програмі з поезією і піснями виступили члени літературної студії при Словачько-українському культурно-інформаційному центрі.

фотокоордентів українських та світових агентцій можна бачити наслідки звірств, яких допустилися злочинці в Україні. Це документ доби, який засвідчує те, до чого здатний агресор, лишби задовольнити свої імперські амбіції. Більшість присутніх на виставці склали біженці з України, матері з дітьми, на обличчі яких було видно біль, але і віру, що завтрашній день буде щасливим і вони знову повернуться на рідну землю.

В художній програмі з поезією і піснями виступили члени літературної студії при Словачько-українському культурно-інформаційному центрі.

взято із Требника митрополита Київського Петра Могили (1596 – 1647) з додатковими текстами читань.

Владика Петро Руснак, апостольський адміністратор sade vacante Пряшівської архієпархії, мовив до присутніх по-українськи і, між іншим, сказав, що духовенство, вся паства Церкви щодня молиться за припинення страждань українського народу і допомагає Україні та українському народу. Церква надає матеріальну і гуманітарну допомогу. В свою чергу, митр. прот. Ярослав Пасок звернувся до знедолених маленьких біженців з матерями українським словом і закликав їх долати життєву дорогу смиренно

прот. Михайло Швайко, секретар Пряшівської православної єпархії.

В українські синьо-жовті кольори були підсвічені будинки, в тому числі будинок Миського уряду в Пряшеві.

Світ переконався у незламності України і в тому, що в українців не можна зламати волюлюбність і дух свободи.

Акцію для біженців і для широкої громадськості організував Союз русинів-українців Словачької Республіки у співпраці з неприбутковою організацією «Людина в біді» та Громадським об'єднанням «Ласкаві сердечка».

–мі-

Фото автора.

Посол України в СР Мирослав Кастрян зустрівся з представниками українських організацій

10 лютого у Посольстві України в СР відбулася зустріч між Послом Мирославом Кастряном та керівництвом п'яти українських громадських організацій, які діють у Братиславі.

У ході зустрічі обговорено основні напрямки співпраці у коротко- та довгостроковій перспективі, зокрема:

- задоволення національно-культурних інтересів українців в Словаччині;
- збереження і розвиток ет-

нічної самобутності представників української національної меншини у СР;

- функціонування навчальних закладів з вивченням української мови;

- відкриття культурного осередку українців в Братиславі.

Подібна зустріч відбудеться з громадськими організаціями українців Пряшівського та Кошицького самоврядних країв.

Дж.: вебсайт Посольства України в СР.

Світовий Конгрес Українців єднає на акції українців з-понад 45 країн і 300 міст світу

У відповідь на заклик Світового Конгресу Українців (СКУ) провести акції на підтримку України у боротьбі з російським агресором у всьому світі здійнялася потужна хвиля підтримки від українських громад, громадських організацій, дипломатів, лідерів думок та інституцій у 46 країнах світу.

24 лютого 2023 року у зв'язку з річницею російського вторгнення в Україну українці та друзі Укра-

їни провели масові мирні демонстрації, марші солідарності і молитви.

На вебсайті СКУ поміщено звернення, яке закликає людей доброї волі спільно підтримувати в ці непрості дні Україну та кампанію Світового Конгресу Українців до 365 днів повномасштабного вторгнення Росії та 9 років війни проти України.

ukrainianworldcongress.org

Фінансові пожертви

Редакція «Нового життя» вдячна за моральну і матеріальну підтримку читачів і прихильників газети.

На підтримку газети «Нове життя» пожертували:

Михайло Роман, Пряшів – 50 €

Іван Бірчак, Пряшів – 25 €

Пожертви на газету, на діяльність Союзу русинів-українців СР та Словацько-українського культурного та інформаційного центру можна надсилати на такий рахунок:

VÚB Prešov, číslo účtu: SK95 0200 0000 0000 0223 4572
Редакція.

В Словацько-українському культурному та інформаційному центрі в Пряшеві 22-го лютого ц.р. пригадали подію, яка сколихнула весь світ – повномасштабне вторгнення військ Росії в Україну, котру російська влада цинічно називає «спеціальною військовою операцією».

У вступному слові до програми голова ЦР СРУСР Павло Богдан згадав цю ситуацію, щоб усвідомити надзвичайно небезпечний крок Росії у відношенні до всього світу. Від початку окупації українських земель тут почав діяльність Координаційний центр для допомоги біженцям з України. Працівники і волонтери, які щодня приходять сюди, щоб допомогти рішати їхні проблеми, заслуговують на велику пошану і подяку за свою жертву, що підкреслив і П. Богдан у вступному слові. Було запалено свічки пам'яті.

Сценарій музично-літературного монтажу підготував Віктор Гащак, а названо монтаж «З вірою, надією і любов'ю».

Продемонстровані відео-кліпи доказували, що й у ці важкі часи українці не падають духом, вірять у свої Збройні сили, надіються в перемогу України над загарбником, люблячи свою землю як рідну матір.

З неприхованими емоціями публіка слідувала на екрані і слухала пісні, як «Браття Українці», що виникла ще у 2014 році, коли росія собі привласнила Кримський півострів. Від 24-го лютого 2022 року вона стала для мільйонів українців Гімном Оборони України. Пісню в оригіналі виконував автор Вова Геєзер.

«З вірою, надією і любов'ю» – вечір до 1-ої річниці війни в Україні

Слова продемонстрованого відео-кліпу пісні «Воля і свобода» підіймає дух українців, а пісня «Україна перемаже» своїм оптимістичним характером додає війнам сил і мужності у їхній боротьбі з ворогом.

Сильні емоції викликали кадри зі звільнення міста Херсон, де люди 8 місяців знаходились в окупації, і були використані в пісні «Україна моя вишиваночко».

Пліч-о-пліч з мужчинами серед захисників України воює і багато жінок, про що говорить пісня «Захисниця», складена у 2022 році на слова Каті Костюк. І сила кохання оберігає, зцілює та зміцнює бойовий дух бійців. Думки, молитви, любов до рідних і близьких мають надзвичайну силу. А той, хто вірить в чари, міг з насолодою послухати пісню-відмову замовляння на слова Людмили Горової.

Серед пісень, які народились під час російсько-української війни, є і пісні жартівливого характеру, бо коли сумно і тривожно – жартівлива пісня стає бальзамом на душу, додає енергії, перешкоди на шляху до перемоги стають менш страшні. Відома українська піснярка і співачка Наталія Май склала пісню «Вспіте, хлопці...».

14-го жовтня кожного року відзначається День українського козацтва та День захисників та захисниць України. Минулого року відбулась прем'єра пісні «Дівчата

«МИСТЕЦТВО ПРОТИ ВІЙНИ»

15.02.2023 р. у виставковій залі СНМ – Музею української культури у Свиднику було відкрито виставку мистецьких творів в рамках міжнародного проекту «Мистецтво проти війни».

▲ Аліна Славгородська. Соняшники, 2022, олія.

Проект був створений як відповідь на несподівану і неспровоковану агресію Російської Федерації проти суверенної України 24.02.2022 р. Першими учасниками стали українські митці, які були змушені покинути рідну землю перед обличчям російських окупантів.

12.03.2022 р. до Словаччини прибули художниці Наталія Борисова та Тетяна Ілляхова з Києва. Через два дні до них приєдналися художники Михайло Довгань та Аліна Славгородська з Тульчина. Всі четверо разом з Мирославом Цаповчаком, гарантом проекту, в його будинку в Ро-

▲ Мирослав Цаповчак. Море II, 2022, олія.

китові біля Гуменного творили протягом 40 днів разом. Результатом їхніх творчих зусиль стало 85 робіт. Поступово до них приєдналися картинами митці з Польщі Йонанна Топольська-Уляш, Гося Твардік-Вілк, Магдалена Вижиковська-Фігура, зі Словенії Райко Ферк, з Румунії Тартан Родіца, з Німеччини Андрій Іванчич, з України – Андрій Чебикін, Іван Дідик, Наталія Дідик, Жанна Шевченко, Костянтин Чернявський, Андалоші Шандор, Борис Кузьма, Володимир Чорнобай, Василь Свалявчик, Тетяна Діденко та зі Словаччини – Юрай Ткачик, Людовіт Шевчі, Наталія Студенкова та Ева Лоренцова.

Логотипом проекту «Мистецтво проти війни» стала робота народного художника України

▲ Михайло Довгань. Козак Василь, 2022, олія.

пішов добровольцем захищати свою країну. У 2016 року він загинув від кулі російського снайпера на Донбасі.

Виставка у Свиднику відкрита до 31.03.2023 р.

▲ Зліва направо народний художник України Михайло Довгань, Ярослав Джоганік, директор СНМ – МУК, Мирослав Цаповчак, гарант проекту.

Михайла Довганя «Козак Василь», 2022, 100x100, полотно, олія. Це портрет оперного співака Василя Сліпака, який 11 років був солістом Паризької опери. У 2014 році, після окупації частини східної України російською армією, він залишив кар'єру оперного співака і

Міжнародний проект «Мистецтво проти війни» потриває до перемоги українського народу над російськими окупантами і завершиться виставкою в Національній академії мистецтв України в Києві.

Ладислав ПУШКАР,
Свидник.
Фото: Л. РАЖИНА.

пісні «Непереможна Україна» у виконанні провідних сучасних українських співачок і співаків. Музика та аранжування пісні – Володимир Будейчук, слова – Лариса Архипенко.

Відходили учасники вечора з незвичайними почуттями – боєм за Україну – невинно терплячу від російських бомб, відлучених сімей, полеглих бійців за справедливість, волю, за самостійність... Відходили з переконанням і вірою, що бої завершить перемога України над загарбником – не заспокоївшись з фактом, що у 21-ому столітті країна повинна віддати стільки жертв за волю і самостійність.

Програму підготувала Регіональна рада СРУСР у Пряшеві в рамках проекту «НАША ДУМА, НАША ПІСНЯ».

Єва ОЛЕАР.

▲ На фото: частина глядачів.

50 років тому вийшла унікальна монографія про писанки

Минає 50 років з того часу, коли доцент Павло Маркович порадував нашу культурну громадськість – науковців, етнографів, істориків та широке коло любителів і шанувальників народної творчості новим винятковим дослідженням: початком 1973 року побачила світло світу його нова унікальна монографія «УКРАЇНСЬКІ ПИСАНКИ

СХІДНОЇ СЛОВАЧЧИНИ», яку видав Музей української культури в Свиднику в Братиславському СПВ – ВУЛ в Пряшеві (том 6, книга друга, 137 стор.) – хоч в ній наведеної 1972 рік видання.

Павло Маркович (1924 – 2006) народився в Чертіжному на Лабірщині. Його рідне село в 50-80 роках минулого століття було одним з найбільших осередків писанкового розпису в колишній Чехо-Словаччині. Тут працювала ціла плеяда надзвичайно талановитих майстрів писанкового розпису, як, наприклад, Єва Тягла, Єва Гудак, Юлія Гудак, Анна Кулик, Єва Кулик, Анна Малинчак, Анна Димун, Марія Фецурко, Марія Брецик, Марія Пачута та багато інших, які дбайливо оберігали, творчо збагачували і розвивали писанкове мистецтво, були носіями і продовжувачами яскравих і своєрідних місцевих традицій. На загальнодержавних змаганнях на найкращу ПИСАНКУ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ, організовану Центром народної художньої творчості в Празі, саме писанкаркам з Чертіжного фахова комісія присуджувала перші місця, а писанкарці Єві Тяглі було присвоєно звання найвище – Майстер художніх народних виробів – за високу майстерність та художню довершеність в орнаментальному розписі писанок – 1962 рік.

Та ще один красномовний факт: саме на Лабірщині наприкінці 60 – початком 70 років ХХ століття на основі традиційної воскової техніки виникає нова техніка художнього розпису писанок – розпис натуральної білої поверхні багатокольоровим пластичним (рельєфним) орнаментом. Ця техніка розпису кольоровим пастельним воском завдяки славним чертіжянським майстрам стала улюбленою далеко-далеко за межами Північно-Східної Словаччини. Вони появились на багатьох кольорових великодніх листівках-поздоровленнях. Безперечно, настільки вагоме, своєрідне й

специфічне явище в народній культурі Східної Словаччини не змогло пройти повз увагу молодого невтомного дослідника народного мистецтва Павла Марковича.

На основі багаторічних спостережень та теренних досліджень П. Маркович зібрав багатющий фактографічний матеріал та надзвичайно багато оригінальних зразків писанок з окремих визначних осередків писанкового мистецтва українців Словаччини, виконав по них цілий ряд оригінальних художніх зарисовок, детальних наукових описів орнаментальних мотивів, аналізує їх народні назви та їх трансформацію від народних форм до абстрактних символів-знаків.

Як зазначив Іван Гаулич в літературно-мистецькому та публіцистичному журналі «Дукля» (Пряшів, 1973, ч. 3, с. 64-66) «Українські писанки Східної Словаччини» Павла Марковича належать до найцінніших видань з області нашої народної культури за останні десятиліття, є вагомим науковим досягненням нашої молоді етнографії». Ця публікація – перше монографічне дослідження цього виду народної мистецької творчості на Пряшівщині, і не лише на Пряшівщині, але і в Словаччині взагалі. Воно є цілісне й фундаментальне дослідження про одну з найважливіших й найцікавіших сторінок декоративного мистецтва українців Словаччини, в якій автор дав детальний, скрупульозний та історичний аналіз походження й побутування писанок, особливостей української писанки Східної Словаччини на основі комплексного польового обстеження всієї території Пряшівщини, виникнення писанкової орнаменталізації композиційних рішень та структури декоративних писанкових мотивів, техніки розпису, кольорів тощо. У 1984 році ця монографія вийшла в перекладі англійською мовою, яка була проілюстрована мистецькими творами провідних майстрів писанкового розпису Північно-Східної Словаччини 70-80 років ХХ століття, які автор подарував до фондів Музею української культури в Свиднику.

Слід зазначити, що протягом багатьох десятиліть в Україні писанкове мистецтво зазнавало неабиякого утиску та навіть переслідувань й заборон, як щось вороже для будівництва розвинутого соціалізму. Світлим винятком є 1968 рік, коли після багатьох років мовчанки у видавничстві «Мистецтво» вийшов друком унікальний альбом «Українські писанки» Ераста Біняшевського, який складається із 144 зразків кольорових зарисовок, писанок найосновніших регіонів, заселених українцями, як в Україні, так і за її межами, включно вісім зразків з Пряшівщини.

І наперекір тому, що минає 50 років від появи першої монографії «Українські писанки Східної Словаччини» Павла Марковича, вона і сьогодні не втратила своєї значимості і актуальності і є вагомим і невід'ємним науковим внеском в етнографічну історіографію Словаччини та України.

Йосиф ВАРХОЛ.

Не всі українські діти відвідують словацьку школу

З публічно доступних джерел Міністерства внутрішніх справ стало відомо, що із загальної кількості майже 110 тисяч українців, які мають статус тимчасового притулку в Словацькій Республіці, 40 324 – це діти віком до 18 років. Це випливає із статистики станом на 20 лютого 2023 року. З них 25 080 – у віці обов'язкового відвідування школи, тобто від 6 до 16 років. Міністерство праці додало до цих цифр кількість так званих неповнолітніх без супроводу дорослих, 45 з яких перебувають під опікою Центрів для дітей та сім'ї (колишніх дитячих будинків).

Тому можна було б очікувати, що приблизно така кількість українських дітей зареєстрована в початкових і середніх школах Словаччини.

Однак цифри Міністерства шкільництва інші. Міністерство збирає інформацію з невеликим запізненням

(до того, як вона потрапляє до міністерства зі шкіл, де її підсумовують). Станом на 31 грудня 2022 року, а це інші поточні дані, у словацьких школах (дитсадках, основних та середніх школах) було зареєстровано 10 127 українських дітей. З них 6 872 – в основних, 1 573 – у середніх школах та 1 682 – у дитячих садках.

Найбільше їх у школах Братиславського краю – 3211 (у всіх типах), з відривом у понад 1100 дітей, далі йдуть Трнавський, Нітранський та Жилінський краї, від 900 до 1000 українських дітей навчаються у школах Тренчинського, Пряшівського та Кошицького країв. Найменша кількість дітей зареєстрована в школах Банськобистрицького краю – 661.

З цього виходило б, що словацьку школу не відвідує близько 15 тисяч українських дітей.

р

Бути українським поетом та й ще на Пряшівщині – це не лише велика відповідальність, місія, але й покликання. Це завдання усвідомлював і Йосиф Збіглей ще в студентські роки. Народився він у Стебнику на Бардіївщині 13.3.1938 р., де й закінчив українську початкову школу в Бардіїві і наразі медичний факультет Університету ім. П. Й. Шафарика в Кошицях та став лікарем в Михалівцях. Уже тоді, ще в студентські часи, коли вступав у світ художньої літератури, відчував відповідальність за кожне художнє слово, яке вжив у своїх віршах бо написав такі рядки:

*З любові до людини
береш на плечі*

в яких оспівав красу, силу, могутність Карпат, але і що в них родиться, як-от:

*Я бачив сернена, зацьковане вовками,
я бачив яструба ширяти над горами,
я бачив і каскади білих вод,
які зустріли сонце аж в долоні.
Я чув, як про блакитну фарбу неба
співає ввечері і вранці птах.
Я чув молитви, які не встиг зачути
і всевишній бог.*

*Я чув пісні, з яких – переполох
в душі і тілі.*

Знайдемо в його збірках чимало віршів на інтимні теми, в яких виразив свої почуття, від перших дотиків до рук дівчинки, до жінки чи дружини аж до щирих обіймів («Поцілунок», «Серце», «Зайве пояснення», «Очі» тощо).

Йосиф Збіглей До недожитого 85-річчя поета

(13.3.1938 – 03.06. 2019)

*великий болю,
вантаж і щастя, і образ,
щоб розуміти світлу лампу
в людських очах.
Бо ти – поет.*

Коли переглянемо і перечитаємо його поетичні збірки, які видав протягом свого життя: «Зелені неони» (1964), «Вікна без ніжності» (1969), «Космічні відлуння» (1980), «Закрути» (1983), «Len z lásky k člověku» (1984), «Так, неспокой» (1986), «Обережно, сні!» (1987), «Викривання кривої» (1994), «Літографія» (2000), «Малювання на небі» (2001), «Сум над пагорбами» (2001), «Stratený návrat» (2002), «Пристань чужинців» (2003), «Перехресний допит» (2005), «Черешневі ночі» (2007), «Синій вітер» (2009), «Вибрані твори» (Ужгород, 2015, 560 с.) та вірші, надруковані у колективних збірниках, як «Молоді голоси» (1956,1958), «Восьмеро» (1963) чи у різних газетах і журналах Чехословаччини та України, переконаємося, що своєму заповіту він залишився вірним. Не дивно, що пізніше ще написав:

*Я прийшов на світ
подивитись, як росте трава,
як співають птахи,
і впромінювання лазерів,
і як восени явір відкидає крилатки...*

В його поетичному доробку бачимо, що на першому місці була у його поезії наша русько-українська людина (селянин, хлібороб, дротар, поет, вчений, що давав науку не лише дома, але й в далекому Петербурзі, чи Софії, людина, яка була змушена шукати роботу за океаном, людина, що боролася на фронтах Першої і Другої світової війни, що відбудувувала спалені війнами села, будувала новий демократичний лад, будувала водоймище Старина, людина добра, світла, благородна, але й підла, підлабузна, що ганялася за кар'єрою (як у житті буває), що віками живе під Маковицею чи Карпатами і ніколи не втрачала зв'язок з історичними українськими землями, їх культурою, літературою. що в центрі його уваги знайдемо поезії, в яких оспівав наші Карпати, його рідну Маковицю, але й застереження і страх перед майбутнім, бо знов виникали війни, піднімав голос проти всіх форм насилья. Я переконаний, що він би і сьогодні засудив агресію Росії проти України. Знайдемо вірші, в яких оспівав Україну, поетично возвеличив Т. Шевченка, І. Франка, Б. І. Антонича, О. Духновича, О. Павловича, М. Андреллу та інших. Не забув дати шану батькові («Батькові», «Напровесні»), його твердим та спітнілим від роботи рукам, дати подяку блакитним очам матері і її безмежній доброти.

Його дума залетіла і далеко вглиб історії України, коли замислювався над долею первоучителя Мефодія, над долею Ярослава Осмомисла, карпаторуських пиворізів, творцями пам'яток XVIII сторіччя, над пограничними записами на давніх книгах, над долею Кам'янець-Подільського замку, карпатських дерев'яних церков, над голодомором в Україні в 30-х роках ХХ ст. тощо.

Особливу групу складають поезії,

зрозуміло, що він зображував й суспільно-громадські проблеми, які хвилювали його душу, чутливе серце.

Він був відносно критичний до наших неурядків. Так має бути. Кожен справжній поет, прозаїк чи інший митець має бути своєрідним опонентом до тих, які правлять суспільно-політичне життя людей. Він зумів їх якоюсь особливою формою зобразити і виразити свої почуття так, як свого часу в українській літературі започаткував вже Григорій Сковорода. Чи Й. Збіглей в юнацькі роки читав твори Г. Сковороди, чи ні, не знаю, але і той факт багатомовний про наші гени, родовід і зв'язок з Україною. Я був свідком, коли ми були разом з Й. Збіглеєм на Шевченківському святі «В сім'ї вольній, новій...», яке відбувалось у Харківській області (1982) і відвідали ми разом з великою групою учасників свята Сковородинівку та Музей Г. Сковороди, з яким піететом він переглядав твори цього геніального українського поета і філософа, дуб, під яким філософ перемишляв про людські справи. Жаль, цей Музей російські агресори розбомбардували. До речі, Г. Сковорода свого часу побував у Токаї, в Братиславі та в інших містах Європи, дехто твердить, що він повертався з делегацією російського царя, яка приїхала купувати вино для царського двору в Токаї, через Пряшів додому в Росію.

Й. Збіглей у всіх віршах намагався проникати в глибину людської душі, зобразити її стан оригінальними художніми образами – символами, метафорами ставити й своєрідні запитання читачам, щоб викликати у них пробудження із людської летаргії, сподівався, що сам читач буде шукати відповіді, як гадав ужгородський вчений Д. Федака.

Справді, Й. Збіглей дивовижний поет. Саме тому про його поезію були високої думки і такі поети, як І. Драч, Д. Павличко, Р. Лубківський та інші, але і чимало літературознавців. Його поезія відзначається оригінальною образністю, якимось особливим, тяжко описаним карпатським духом, характером, ароматом. Він зумів у кількох рядках передати чи зобразити велику думку, подію так переконаливо, як мало хто.

Мало хто знає, що Й. Збіглей був ще і талановитим прозаїком. Прозові твори почав писати аж у зрілому віці і друку-

вати аж в останні роки свого життя в журналі «Дукля». Той, хто не має під рукою журнал «Дукля», може з ними познайомитись у збірнику «Вибрані твори».

Як бачимо, в його доробку поетичному і прозовому широка палітра тем, роздумів, проблем, почуттів, які хвилювали його поетичну душу. Образив їх прекрасними художніми образами. Не дивно, що його поетичні твори вийшли іншими мовами. Так, наприклад, вийшли у перекладах словацькою мовою самостійні збірки: «Len z lásky k člověku» (1984) і «Stratený návrat» (2002), у колективних збірниках «Grdce ako slnce» (1983), «Sú také chvíle» (2001), чеською мовою в антології

української літератури Чехословаччини «Ráno pod Karpatami» (1983) та угорською мовою в антології української поезії Словаччини «A Kárpátok éneke» (1987). Його вірші друкувалися не лише в Україні, але й в Польщі, Югославії та Канаді та інде.

В Україні вперше вийшов його вірш «Народ» під псевдонімом Йосиф Дуброва в збірці «Ластівка з Пряшівщини» 1960 року. З того часу його вірші почали друкувати журнали «Жовтень» (нині «Дзвін»), «Дніпро». «Прапор» (нині «Березіль») і «Вітчизна», появлялася в збірниках, як «Відкритий дім» (Ужгород, 1982), «Карпатська заміна» (Київ, 1990), «Під синіми Beskidami» (Ужгород, 2006). Але найповніше видання його творів в Україні забезпечив ужгородський вчений, прекрасний знавець нашої літератури Дмитро Федака, який упорядкував, написав передмову і примітки до «Вибраних творів» Йосифа Збіглей (Ужгород, 2015, 560 с.).

Творчість Й. Збіглей зразу після виходу перших віршів і збірок викликала інтерес серед читачів і критиків (Ю. Бача, А. Червеняк, В. Хома, Ф. Ковач, Ф. Гондор, О. Зилинський та інші). Не зразу всі ми зрозуміли його поетику, його мислення і художнє вираження його почуттів. Він не писав словословних віршів на всесильних комуністів, які тоді вимагались, але «переживав» болі, страждання і радощі своїх родаків-хліборобів, а тих було чимало після війни. Попри позитивних похвал і негативні оцінки, але при оцінці поезії буває часто так. Поезію, маємо на увазі, художні засоби, не можна однозначно зрозуміти, що поет хотів ними сказати і витлумачити простими словами, їх треба відчутти. Не кожен читач здатний відчувати те саме, що й поет. Киргизький поет Рамсул Гамзатов навіть написав, що скільки б ми про поезію не говорили, не писали про того або іншого поета, все ж скажемо дурницю. Гадаю, що я хоч би трохи зрозумів поезію поета Й. Збіглей, бо я його знав особисто від 1960 року. Цілий тиждень ми разом подорожували по Харківській області під час Шевченківського свята «У сім'ї вольній, новій...» 1982 року я був свідком, коли одержав першу літературну премію ім. Івана Франка Словацького літературного фонду 1984 року в Братиславі і як він тишився, переживав і шанував премію, ми часто розмовляли на різні літературні теми.

Й. Збіглей був людина мудра, талановита, щедра, але скромна на слово, недостатньо говірлива від природи, занадто працююча, бо лише після виснажливої лікарської роботи зміг писати свої твори. Аж дивує, що залишив нам стільки художніх творів, стільки добра, краси, оригінальності. Це свідчить, яка у нього була добром окрилена душа.

Він кількаразовий лауреат літературної премії Івана Франка Словацького літературного фонду. Гадаю, що до його творів ще довго будемо звертатися і захоплюватися його поетичною майстерністю.

М. РОМАН.

Відвідуваність замку б'є рекорди

Замок і музей під відкритим небом у Старій Любовні у минулому році відвідали понад 182 000 платних туристів. Це підтвердив для преси директор Любовнянського музею Далибор Микулик, зазначивши, що порівняно з 2021 роком це збільшення приблизно на 20 тисяч відвідувачів.

«Ми оцінюємо це дуже позитивно, враховуючи, що минулий рік був позначений пандемією, інфляцією, зростанням цін на енергоносії та військовим конфліктом в Україні. Мене особисто така кількість здивувала, відвідувачі залишилися нам вірними і повертаються до нас щороку. У нас вони завжди знаходять щось нове, будь то виставки, експозиції, колекції, а також наша анімаційна програма привернула їх увагу. Через відсутність снігу на схилах ми маємо дуже пристойну відвідуваність навіть зараз, наприкінці 2022 року», – зазначив Д. Микулик.

Найбільшою подією 2022 року директор вважає зустріч нащадків власників замку. Було також додано нову постійну експозицію «Замок Любовня – замок королів і старостів», а також було проведено кілька культурних акцій у замку та в музеї

під відкритим небом. Крім того, наприкінці року музею вдалося видати четвертий збірник етнографічних зошитів Яна Лазорика.

«Ми готуємо урочисте відкриття сезону в останню неділю квітня з відкриттям видовищної виставки, присвяченої сторіччю королівського весілля в Ружбахках. Другим таким «виглядом» сезону має стати незвичайна виставка картин Енді Варгола, яку Любовнянський замок готує у співпраці з Музеєм сучасного мистецтва Енді Варгола в Меджилабірціях. Також тут відбудуться такі традиційні акції, як Фестиваль замків (Hradné slávnosti), пісенний театр та Кирило-мефодіївський фестиваль.

Цього року, серед іншого, музей збирається реставрувати старовинні меблі з колишнього казино в т. зв. білому домі у Вишніх Ружбахках. Музей подав заявку на фінансування, щоб зберегти північно-східну стіну замку та презентувати військові казарми. На проєкт просять 900 тис. євро з програми «Відродимо свій дім» Міністерства культури Словачької Республіки.

—P—

Країни, народи, самоідентифікація

Народ України – давній народ, і країна, яка об'єднала землі, на яких вони живуть, не менш давня. Багато країн мали різні періоди свого розвитку, інші назви. Наприклад, Німеччина називалася Алеманія, Франція – Галлією, Іспанія – Іберія, а Італія – Авзанія. Так сталося і з Україною, яка на ранніх етапах свого розвитку та в роки безперечної могутності називалася Руссю (звідси і назва русин, син Русі – прим. редакції). Ім'я, яке безцеремонно і нахабно було викрадено сусідньою державою, – пише в Ліга. Блогу Д. Маммадов.

А ось частина відповіді директора СНМ – Музею української культури у Свиднику Ярослава Джоганика на запитання журналіста про питання самоідентифікації:

Pomenovanie Rusín má dávny historický pôvod ešte z čias Kyjevskej Rusi. Haličskí Rusíni ho dodnes používajú, ale pritom sa považujú za Ukrajinco. Najväčší ukrajinský básnik a filozof z prelomu 19. a 20. storočia Ivan Franko sa nazýval Rusinom. Vynikajúca ukrajinská poetka z rovnakého obdobia Lesia Ukrajinka sa takisto označovala za Rusínku. Prakticky všetci západní Ukrajinci sa identifikovali ako Rusíni.

Západní Ukrajinci sa do 20. rokov minulého storočia identifikovali ako Rusíni, ale na znak jednoty ukrajinského národa spolu s ostatnými prijali označenie Ukrajinec.

Naši Ukrajinci.
Život, č.7, 16.2.2023.

Афоризми Олександра Духновича

* * *
Кто свое не терпит,
А за чужим прыгнет,
Тот свое погубит,
Чужого не найдет.

* * *

• Так утішається чесний, хоть бідний, подкарпатський русин:
Ближша мні сорочка, як гуня. Хотя бо і моя сорочка грубая есть, но все она моя власна есть.

* * *

• Большіі враги челоуіку суть сродники. Будеш убогий і в нужді – не познають тебе.
Будеш в достойнстві, то і сорочку ізблекут із тебе!

* * *

• Радость і печаль одной матери суть чада.

Сторінки минулого (74)

ВЕЛИКИЙ СУЛИН – VELKÝ SULÍN – історична назва частини села СУЛИН (окр. Стара Любовня)

Edusturnya (1306), Sulín (1773), Sulín (1786), Szulin (1808), Sulín, Szulin (1892), Szepesszulin (1888), Nagyszulin (1907), Velký Sulín (1927), по-угорськи Szulin, Nagyszulin.

Стат. Великий Сулин – 1828 – 735, 1869 – 741, 1880 – 786, 1890 – 780, 1900 – 710, 1910 – 607 жителів, 1921 – 119 будинків, 549 жителів, з т. 529 гр.-кат., 9 р.-кат., 5 ізр., 1930 – 608, 1940 – 729, 1948 – 635.

Словацький туристичний путівник подає такі хотарні назви Сулина: Kvasov, Ūboč, Pomierky, Uhliská, Huštovaté, Drapy, Dolný jazyk, Prípor, Poľana, Podomky, Vrch, Lestitka, Za vrch, Dolina, Poza vrch, Pod dýmky, Plaziny, Zadky, Dolu stávk, Horný jazyk, Závoz, Vyšné drápy, Koleno, Ščerbák, Nižná roveň, Doštená, Nad ūbočou, Stopy, Prípor, Zadné pole, Vrchy, Koranica, Koliba, Za vrchom, Ponad vodou, Kotlina, Kopriva, Polianky, Čertyš, Košariska, Skalné, Ščerbák, Malkoviská, Pod Labou, Košariska, Krempašský, Klíny, Laz, Putiská, Črchla, Čerchla, Velký Sulín.

Сулин складається з таких місцевих частин: Щербовка, Доцана, Гута, Дворожнякова, Малярівка, Циганська вуличка, Прицеркві, Шовтиство, Малий Сулин, Заводдя.

Площа хотара: 2017 га.
Сулин виникло в 1960 році об'єднанням Великого і Малеого Сулина.

Землю обробляли приватні господарі, частина жителів працювала у будівельних та інших підприємствах у Старій Любовні, Попрадї, Кошицях, Липтовському Микулаші.

Мовознавець Василь Латта в «Атласі українських говорів Східної Словаччини» (1991) народну назву села подає як Вел'кыі Сулін.

Великий Сулин заснований 1306 на закупному праві як частина Любовнянського панства. Згадується також у грамоті 1338 як villa Zolonk. У 1412-1772 рр. спільно з 16 списькими містами як частина Любовнянського маєтку Великий Сулин був даний у заставу Польщі. У 1616 р. село називали новою осадою, в якій було 7, 1758 – 11 зарубків, 1828 – 101 двір. Великий Сулин в осаді Щербовка мав 1 буд., 6 жит., в Доцанї були 2 буд., 24 жит., у Заводді – 16 буд., 133 жит. З 1891 р. у селі працювала склярня, де виготовляли фляшки. Жителі займалися переважно хліборобством, годівлею худоби, працювали у лісах. В кінці XIX ст. багато селян емігрувало за океан. У 2-й світовій війні село підтримувало партизанів. Визволене 21. 1. 1945 р. Утворений національний комітет очолили І. Гриняк, І. Філяк, А. Липчак. У 1947 р. в Україну оптувало 6 родин. У повоєнний період у селі збудовано школу, адміністративний будинок, пожежний склад, спортивний стадіон, водопровід, відновлено джерело мінеральної води «Сулінка», побудовано наповнювач мінеральної води (1996). 1979 р. засновано артіль – ЄСГА.

У 1948 р. відкрито дитячий садок, з вересня 1949 р. відновлено 3-класну українську початкову школу.

Словацький вчений Ян Матей Корабинський в книзі «Geograficko-historický a produktový (hospodársky) lexikón Uhorska» (1786) фіксує присутність в селі української людності – русинів, проте не визначає кількість віруючих (стор. 742 (763).

Церква св. Архангела Михаїла збудована 1879. Дерев'яна архітектура іконостаса та ікони роботи художника І. Богданського з Добромила (1896).

Ще в складі Мукачівської єпархії у селі були такі священики: Яків Дубовецький (1780 – 1791), Юрій Тарасович (1791 – 1793), намісник з Кийова, Юрій Андрейкович ст. (1793 – 1807), а

в складі Пряшівської єпархії: Ілля Яницький (1807 – 1839), Михайло Дудинський (1839 – 1840), Андрій Гернат (1840 – 1840), Юрій Мигалич (*1808) (1840 – 1848), Іван Ставровський (*1822) (1848 – 1878), Стефан Яницький (1879 – 1908), Едмунд Подгаєцький (1908 – 1930), Іреней Яницький (1930 – 1936), Войтех Баб'як (1936 – 1943), Іван Немчик (1943 – 1950). В період повернення в православ'я відомості про священиків не збереглися. Згодом в Суліні священиками були Іван Немчик (1968 – 1981), Василь Кочемба (1983 – 1988), Ян Міндяш (1989 – 2002), Андрій Шамбронський (2003 – 2010), Михайло Куруц ст. (2010 – 2015), Павло Сиротняк (2015).

Після входження Закарпатської України, а також Пряшівщини в склад першої ЧСР національний склад населення пішов на користь чехословаків, пізніше словаків. Якщо в 1910 р., в період Австро-Угорщини, у Суліні із загального числа 1057 жителів було 1028 русинів, то в 1921 р., в період першої ЧСР, русинів залишилось 110, натомість зростала кількість чехословаків – 699 осіб. У 1991 році русинів було 7 осіб, українців – 1 особа, у 2001 році було 7 русинів і 3 українці. За переписом 2011 року в Суліні було 340 осіб словацької національності, 24 русинської, 1 української, 335 греко-католиків, 26 римо-католиків, 1 православний. За переписом 2021 року в Суліні проживало вже лише 305 жителів, з того 276 словацької, 25 русинської, 1 української, 1 польської, у 2 осіб не було встановлено національну приналежність. Релігійний склад жителів в 2021 році: 274 греко-католики, 21 римо-католик, 2 православні, 4 без віросповідання, 2 прихильники руху ad hoc, у 2 осіб не було встановлено релігійну приналежність.

В Суліні у сім'ї священика народився поет, фольклорист Юлій Ставровський-Попрадов (18.1.1850 – 27.3.1899). Силами колишнього КСУТу на будинку школи в Суліні було встановлено меморіальну дошку поета.

—мі—

«КАРПАТСЬКА ПИСАНКА 2023»

Вигорлатський музей у Гуменному на днях оголосив 31-й рік міжнародного конкурсу та презентаційної виставки «Карпатська писанка 2023» і водночас запрошує авторів писанок з усієї Словаччини та широко громадськість до активної участі у конкурсі.

Почесним гостем акції стане Музей писанки в українському місті Коломия, який є єдиним у світі. У зверненні, між іншим, сказано: «У нинішній ситуації в Україні ми хочемо дати можливість нашим давнім партнерам представити своє унікальне культурне багатство в Словаччині. Ми хочемо представити майстерність українських писанкарів на теренах нашого музею не лише відвідувачам та носіям культурної тради-

ції зі Словаччини, але й жителям України, які вимушено покинули свою батьківщину, і таким чином наблизити їх до маленької, але дуже символічної частинки рідного дому».

Карпатська писанка – традиційна і важлива акція музею. Її метою є зберегти і охороняти культурне багатство Карпатського регіону. Водночас музей прагне шукати творців писанок і створювати простір для творчої конфронтації, вивчення традиційної культури, розвитку творчих здібностей і технічних навичок дітей, молоді та дорослих з різних регіонів Словаччини та з-за кордону. Щороку музей представляє майже тисячу писанок з кількох європейських країн у вигляді виставки, яку протягом

місяця відвідують близько двох з половиною – трьох тисяч відвідувачів.

У конкурсі «Карпатська писанка 2023» можуть брати участь автори без вікових обмежень зі Словаччини та з-за кордону, які нададуть свою колекцію писанок (максимум десять штук), виконаних на будь-якому фоні та в будь-якій техніці декорування.

Оцінювання конкурсу експертним журі та нагородження переможців відбудеться під час відкриття виставки «Карпатська писанка 2023» конкурсні колекції будуть експонуватися в Галереї Ореста Дубая Вигорлатського музею в Гуменному з 16 березня до 30 квітня 2023 року.

Яна ФЕДИЧОВА,
Вигорлатський музей,
Гуменне.

НОВЕ ЖИТТЯ

KULT
MINOR

zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sada NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

Vydáva Zväz Rusínov-Ukrajincov SR, IČO 00 177 725. Ročník 73. Šéfredaktor Miroslav Iljuk. Adresa redakcie: Janka Borodáča 5, 081 08 Prešov. Tel. 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Náklad: 500 ks. Ročné predplatné 10,40 € Štvrťročné predplatné 2,60 € Objednávky na predplatné prijíma každá pošta a doručovateľ Slovenskej pošty, alebo e-mail: predplatne@slposta.sk. Objednávky do zahraničia vybavuje: Slovenská pošta, a.s., Stredisko predplatného tlač. Uzbecká 4, P. O. Box 164, 820 14 Bratislava 214, e-mail: zahranciana.tlac@slposta.sk. Objednávky na predplatné do zahraničia prijíma: SLOVART G.T.G., spol. s r.o., Krupinská 4, P. O. Box 152, 852 99 Bratislava, e-mail: info@slovart-gtg.sk. Počítačová sada NITECH s.r.o., Prešov, Tlačí Grafotlač, Prešov. Ev. číslo EV 3301/09. Realizované s finančnou podporou Fondu na podporu kultúry národnostných menšín.

НОВЕ ЖИТТЯ

Видеа Союз русинів-українців СР.
Рік видання 73. Головний редактор Мiroslav Iljuk. Адреса редакції та адміністрації: 081 08 Пряшів, Янка Бородача, 5. Телефон 051/7733 707, e-mail: novezytta@nextra.sk. Рукописи і фотографії повертаються на прохання автора. Редакція залишає за собою право скорочувати статті. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди і не обов'язково збігаються з поглядами редакції.